

‘Het is tijd voor *verschilligheid*’

**Jacobine Geel,
Annemarie van Gaal en
Sabine Uitslag**

Tekst: Jacques Geluk

Het gaat beter met de economie. Dus stijgt de koopkracht voor iedereen. Die conclusie is te makkelijk. Sommige mensen hebben zoveel problemen dat ze het nog steeds niet redden. De samenleving moet hen de hand reiken, vinden Jacobine Geel en Annemarie van Gaal. “Laten we, als eerste stap, de moeite nemen oprécht naar mensen te luisteren”, meent Sabine Uitslag. Ieder vanuit hun eigen expertise en gevoel geven ze alle drie hun mening over drie maatschappelijke vraagstukken: armoede, verwardheid en de ideale samenleving, compleet met alle technologische ontwikkelingen.

—
Sabine Uitslag

Het kabinet belooft dat iedereen er in 2017 op vooruit gaat. Toch zijn er nog veel mensen voor wie de crisis nog niet is gesloopt. “De armoede in Nederland neemt af, maar dat betekent inderdaad niet dat de toekomst er voor iedereen rooskleuriger uitziet. Armoede kan, zeker als sprake is van een opeenstapeling van problemen zoals ziekte, verslaving of schulden, hardnekkig zijn. Het ene probleem houdt het andere vaak in stand. Daardoor zakken mensen nog dieper in het moeras en is het moeilijk de weg omhoog te vinden”, zegt theologe, columniste en televisiepresentatrice Jacobine Geel. Als voorzitter van het bestuur van GGZ Nederland weet ze dat dit patroon nadrukkelijk aanwezig is bij een deel van de mensen met psychische problemen. “Hoe goed hun geneeskundige behandeling ook is, de weg naar herstel kunnen zij pas vinden als ze ergens kunnen wonen en overdag iets om handen hebben. Zonder dak boven het hoofd en structuur om de dag door te komen ligt terugval op de loer. Ik hoop van harte dat staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken nog tijdens háár ambtstermijn kans ziet twee zaken te realiseren: een beslagvrije voet voor mensen met problemen en uitstel van het terugbetalen van schulden tot ze hun leven verder weer enigszins op orde hebben.”

Ondernemer Annemarie van Gaal, bij het grote publiek bekend als deskundige in het televisieprogramma ‘Een dubbeltje op z’n kant’, hoopt vooral dat de samenleving de hand kan en wil reiken aan iedereen die niet meekomt of het moeilijk heeft. Net als Jacobine vindt ze dat mensen met betalingsachterstanden of schulden een oplossing aangeboden moeten

krijgen. “Een woningcorporatie zou bijvoorbeeld huurders met een achterstand kunnen voorstellen portalen schoon te maken of ander werk te doen om zo hun schulden weg te werken.” Politica en voormalig CDA-Tweede Kamerlid Sabine Uitslag, die tegenwoordig onder meer bestuurder is van enkele zorginstellingen en de Nederlandse Vereniging van Huidtherapeuten, constateert dat het voor mensen niet eenvoudig is wanneer al hun zekerheden wegvallen. Als ze bijvoorbeeld net een duur huis hebben gekocht en ineens hun baan verliezen en niet snel weer werk kunnen vinden. Of als een zzp’er een ongeluk krijgt en niet meer voor inkomen kan zorgen.”

‘De samenleving is mooier zonder religie’

‘LUISTER NAAR MENSEN’

“Ongelooflijk veel mensen zitten in de schuldsanering. Als Kamerlid ben ik regelmatig in gesprek gegaan met degenen die waren gevallen en op straat terecht waren gekomen. Als je de moeite neemt naar hun verhalen te luisteren, wijken ze vaak niet veel af van de doorsnee Nederlander. Maar ergens is er iets gebeurd. Vaak een ongelukkige samenloop van omstandigheden, waar ze niet uit zijn gekomen. Dan stapelen de schulden zich razendsnel op. Ook bij jongeren! Ik zou wensen dat er minder schaamte is, zodat meer mensen hulp durven vragen om uit de schulden te komen. Dat er laagdrempeligere zorg beschikbaar komt en mensen zelf leren hoe ze uit deze situatie kunnen komen.

Zodat ze weten hoe ze zich kunnen aanpassen aan wat ze te besteden hebben.”

Ten slotte moet Sabine nog wat van het hart: “Het op orde hebben van de boekhouding is belangrijk, maar ik wens de mensen in 2017 ook wat meer dankbaarheid toe. Dankbaar voor degenen om ons heen, de liefde die we kunnen voelen en ervaren van mensen die echt om ons geven, de zon die op onze huid brandt, de muziek die onze oren kriebelt en ons hart verwarmt met mooie herinneringen. Maar ook voor de tijd die we met de kinderen mogen doorbrengen. Mens vier het leven!”

‘VOORKOMEN DAT MENSEN IN DE WAR RAKEN’

Steeds meer verwarde mensen krijgen geen hulp, wat maatschappelijk nogal wat gevolgen heeft. “Alle inspanningen zijn erop gericht mensen die (overlast gevend) verward gedrag vertonen sneller en beter te helpen. Politie, gemeenten en GGZ werken intensief samen om tussen nu en twee jaar met name twee ambities te verwezenlijken: mensen die zorg nodig hebben beter opvangen en waar mogelijk voorkomen dat ze zo in de war raken dat het voor henzelf of anderen problematisch wordt. Een 24-uurs beschikbaarheid van een wijkteam, waarin ook mensen met GGZ-

deskundigheid vertegenwoordigd zijn, is voor dit laatste een voorwaarde”, zegt Jacobine. Annemarie constateert dat we langzaam naar een maatschappij kruipen waarin de overheid minder en de burger méér moet

doen. “Veel Nederlanders zijn de laatste decennia nodeloos verslaafd geraakt aan de veel te ver doorgeschoten verzorgingsstaat en verwachten daardoor dat hulpverlening altijd voor hen klaarstaat. Natuurlijk willen we af van de verzorgingsstaat, waarbij tientallen hulpverleners om een enkel gezin dansen en elkaar bestoken met vuistdikke rapporten en urenlange vergaderingen. Prima dat we iedereen stimuleren af te kicken van alle hulp. Goed dat we willen dat mensen zélf problemen proberen op te lossen. We moeten ons echter ook realiseren dat er altijd een kleine groep mensen zal blijven (5 tot 8 procent van onze samenleving) die wel wil, maar eenvoudigweg nooit kan participeren. Deze groep moeten we ontzorgen en niet met man en macht in de richting van het zelf doen blijven duwen.”

Sabine zegt resoluut: “Het begint natuurlijk met onszelf, met ons als samenleving. We moeten er oog voor hebben in de buurt en daadwerkelijk ‘zien’ wie niet meer mee kan en ons voor hem of haar verantwoordelijk voelen. Daarnaast vind ik dat ook mensen die geestelijk ziek zijn adequate hulp moeten krijgen. Dat betekent niet dat we iedereen met psychische problemen moeten opnemen in ziekenhuizen. Het hebben van een bepaalde mate van ‘eigen regie’ is van cruciaal belang om als mens niet het ‘lijdend voorwerp’ te worden van een bepaald heersend zorgsysteem zoals de GGZ. Ik geloof ook niet meer zo in al die losse op zichzelf staande echelons in de zorg. Ik sprak laatst tijdens een van mijn opdrachten een jongen met een bipolaire stoornis. Het onder controle krijgen daarvan was al moeilijk, maar daarnaast was hij veel energie kwijt aan het zich continu moeten aanpassen aan de culturen van de twee zorgsystemen waarvan hij gebruikmaakt: de RIBW (Regionale Instellingen voor Beschermende Woonvormen) en het psychiatrisch ziekenhuis. Dat hij zich moet aanpassen en moeite moet doen over de zorgschotten te klimmen is eigenlijk de omgekeerde wereld!” We moeten, aldus Sabine, meer naar zorggebruikers luisteren en de zorg adequater organiseren. “Het gaat niet om de vorm, maar om de behoefte. Ons zorgsysteem is geënt op ziekte en niet op gezondheid en bedoeld om het groeiende zorgaanbod binnen de perken te houden. Het is beter ons meer te richten op de kwaliteit van leven van de patiënt. Dat moet leidend zijn, ook als het gaat om vergoedingen. Het huidige zorgsysteem zit potdicht. Van substitutie van eerste naar tweede lijn is geen sprake, omdat niemand iets minder wil. De sleutel is naar mijn idee: de patiënt mondiger maken en in positie brengen.”

IDEALE SAMENLEVING

Sabine, Annemarie en Jacobine hebben alle drie hun gedachten over hoe de ideale samenleving er moet uitzien op menselijk, religieus, politiek en maatschappelijk gebied. Ze geven antwoord op de vraag of we bang of juist blij moeten zijn met alle nieuwe technologische ontwikkelingen. In Jacobines ideale samenleving is ruimte voor iedereen, kijken

drs. Jacobine Geel

‘Klijnsma, leg tot een bepaald bedrag geen beslag bij mensen met problemen’

we naar elkaar om, accepteren we verschillen én spreken we elkaar aan op gedrag dat die ruimte kan aantasten. Ik zou dat verschil- ligheid willen noemen. Aandacht is echter niet alleen iets van de ene burger voor de ander, die moet je waar nodig ook profes- sioneel kunnen organiseren. Toegankelijke zorg voor wie lichamelijk of geestelijk ziek wordt is daar een onderdeel van. Technolo- gische ontwikkelingen kunnen helpen zorg dichtbij mensen, en met maximaal behoud van zelfstandigheid, vorm te geven. Ik zie e-Health dan ook als een belangrijke ont- wikkeling in de GGZ, die we nog lang niet volledig benutten.”

Annemarie: “Ik ben ervan overtuigd dat we een mooiere samenleving zouden heb- ben als religie niet zou bestaan. Dat is een fikse uitspraak, dat realiseer ik me, maar de oorzaak van veel geweld en oorlogen is toch religie. Daarnaast zou ik wensen dat ieder- een een kans krijgt mee te doen. Dus pleit ik voor een eenvoudiger en gemakkelijker te begrijpen samenleving, zonder ingewik- kelde regelingen en teksten, zodat niemand afhaakt en meer mensen inderdaad kunnen meedoen.”

‘MINDER KORTE LONTJES ZOU FIJN ZIJN’

Wat verdraagzamer voor elkaar zijn is belangrijk, vindt Sabine. “Iets minder korte lontjes zou fijn zijn. En wat minder lange tenen alsjeblieft. Vertrouwen we elkaar nog? Angst wordt op vele fronten gevoed en aangewakkerd. Er zijn partijen die daar garen bij spinnen. Mondiale crises

‘Aanpassings- vermogen is dé competentie van de toekomst’

op financieel, sociaal en ecologisch vlak hebben het vertrouwen weggeslagen uit onze samenleving. Hoe krijgen we dat terug? Angst verdwijnt als we proberen elkaar wat beter te begrijpen. Het ligt er maar net aan uit welk ‘nest’ je komt. Kinderen komen ter wereld met een denkbeeldige bril op, die al snel een kleur krijgt. Kinderen groeien op in een bepaalde omgeving en maken dingen mee die hen vormen en de kleur bevestigen. Ik wens dat ooit lukt te beseffen dat we door onze eigen bril naar anderen en de wereld kijken en dat we die ook kunnen afzetten. Ten tweede wens ik dat we het lef hebben onze bril af te zetten om eens door die bril van die ander naar onze wereld en samenleving te kijken. Misschien gaan we elkaar dan wel iets beter ‘verstaan’ en begrijpen en kunnen we verdraagzamer met

elkaar omgaan. Als mensen zich realiseren dat de wereld niet om hen draait en zij slechts een onderdeelje zijn van een groter geheel, kunnen we wellicht met elkaar een betere, vriendelijkere en liefdevollere samenleving creëren. Zelf vraag ik mezelf elke avond als ik in de spiegel kijk af welke positieve bijdrage ik heb geleverd aan een mooiere wereld die dag. Daar kan ik helaas niet altijd positief op antwoorden, maar het besef is er wel en ik weet dat er steeds weer een nieuwe dag met nieuwe kansen komt. Een ideale samenleving begint bij jezelf!”

Volgens Sabine zijn veel mensen van nature geneigd alles te laten zoals het is. Dat schept overzicht en veiligheid. “Ik noem dat ons veilige ‘knikkerputje’, maar dat is niet meer van deze tijd. Alles beweegt. In het boek ‘Gouden jaren’ beschrijft econoom Annegreet van Bergen op welke wijze technologische ontwikkelingen grote invloed hebben gehad op ons leven, werk en onderwijs. En dat we eigenlijk net begonnen zijn en het doorgaat. Of we dat nu willen of niet. Deze ontwikkelingen kunnen soms beangstigend zijn, want waartoe leiden ze? Ik geloof dat aanpassingsvermogen, de zogenoemde ‘adaptie’, dé competentie is van de toekomst. Alles verandert razendsnel. Het is van groot belang daar als mens, team of organisatie klaar voor te zijn. Ik geloof in de kracht en de toekomst van deze technologische ontwikkelingen. Als onze kleinkinderen terugdenken aan onze generatie, zeggen tegen elkaar: ‘ In oma’s tijd opereerden de artsen nog zelf! Wat een risico’s liepen we toen!’”

Drs. Jacobine Geel is theologe, columniste en tv-presentatrice (o.a. ‘Schepper & Co.’). Ze is bovendien bestuursvoorzitter van GGZ Nederland, de brancheorganisatie van de geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg en van Oikocredit Nederland, een beleggingsfonds dat zich richt op eerlijke financiering in ontwikkelingslanden. Annemarie van Gaal is ondernemer, investeerder en bevlogen spreker. Bij het grote publiek is ze bekend van programma’s als ‘Dragon’s den’, ‘Een dubbeltje op z’n kant’ en ‘Divorce Hotel’. Sabine Uitslag is gezondheidswetenschapper, voorzitter van de Nederlandse vereniging van Huidtherapeuten en consultant in de zorg en het sociaal domein. Ze heeft haar eigen zorgmarketingbureau SAMEN en is columnist.

jacobinegeel@speakersacademy.nl; annemarievangaal@speakersacademy.nl; sabineuitslag@speakersacademy.nl